

УДК 378.147

О. А. ЛУЦЕНКО (канд. філол. наук)
Донецький національний технічний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості впровадження дистанційного навчання в Україні. Проаналізовано сучасний стан розвитку дистанційного навчання у світі та виявлено особливості його розвитку в Україні. Визначено особливості і ключові проблеми дистанційного навчання у ВНЗ України.

Ключові слова: дистанційне навчання, підвищення кваліфікації, післядипломна освіта, інноваційні методи навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасне суспільство стає більш вимогливим до рівня знань фахівців у будь-якій сфері. Для підвищення професійної компетентності спеціалістів останнім часом почало широко використовуватися дистанційне навчання (далі – ДН). Популярною формою отримання другої вищої освіти, підвищення кваліфікації, перепідготовки фахівців є технологія дистанційного навчання, що здійснюється за допомогою сучасних систем телекомунікації (телебачення, електронна пошта, Інтернет).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Питання впровадження і розвитку дистанційного навчання в Україні виступає досить актуальним у сучасній психолого-педагогічній науці, тому що ХХІ століття надає інноваційним методам навчання нового змісту. ДН має не лише свої переваги, а й недоліки і проблеми, які варто розглянути більш докладно і використати накопичений досвід у майбутньому.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в з'ясуванні особливостей впровадження і розвитку дистанційного навчання в Україні. Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання: 1) з'ясувати зміст терміну «дистанційне навчання»; 2) проаналізувати сучасний стан розвитку дистанційного навчання (ДН) у світі та виявити особливості його розвитку в Україні; 3) визначити особливості і ключові проблеми ДН; 4) розглянути можливість створення єдиного інформаційно-навчального простору ВНЗ України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. З-поміж вітчизняних науковців, які розробляли науково-педагогічні основи дистанційної освіти, відзначимо В. Бикова, П. Дмитренка, Н. Корсунську, В. Кухаренка, В. Олійника, В. Рибалка, П. Стефаненка, П. Таланчука, О. Третяка та ін.

Як зазначає О.В.Хмель, «розвиток дистанційного навчання в Україні розпочався пізніше, ніж у країнах Західної Європи, але зараз перебуває на етапі активного становлення, що зумовлено економічним розвитком країни та державною політикою в галузі освіти. Про це свідчать законодавчі та нормативно-правові акти, на основі яких формуються зміст дистанційного навчання та положення щодо його організації. Основні напрямки розвитку й упровадження дистанційного навчання в навчальний процес висвітлено в Законі України „Про вищу освіту” від 17.01.2002 р.; Законі України „Про Національну програму інформатизації” від 04.02.1998 р.; указі Президента України від 9 жовтня 2001 р. № 941/2001 „Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні”, де наголошується на необхідності створення регіональних центрів дистанційного навчання; постанові Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2003 р. № 1494 „Про затвердження програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки”; „Положенні про дистанційне навчання”, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р. № 40 та ін.» [4, с. 1].

Впровадження дистанційного навчання у вищу освіту висвітлювалося окремим питанням у докторських і кандидатських дисертаціях. Зокрема, проблеми дистанційного навчання розробляли Н. Муліна, О. Собаєва, П. Стефаненко та ін.

Донецький національний технічний університет також має певний досвід упровадження елементів дистанційного навчання в освітній процес поряд із такими ВНЗ, як Національна академія державного управління при Президентові України, Національний технічний університет „Харківський політехнічний інститут”, Сумський державний університет, Хмельницький національний університет, Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка та ін.

Виклад основного матеріалу. Термін «дистанційне навчання» не є усталеним як в україномовній, так і в англійській педагогічній літературі. Можна зустріти такі варіанти як «дистантна освіта» (distant education), «дистантне навчання» (distant learning), електронне навчання (e-learning). Деякі закордонні дослідники, надаючи особливу роль телекомунікаціям в організації дистанційного навчання, визначають його як теленавчання (teletraining). Але все-таки найбільш уживаним виступає термін «дистанційне навчання».

«Як відомо, дистанційне навчання є продовженням кореспондентського навчання. Університет Лондона (1836 р.), Університет Чикаго (1892 р.) і Університет Квінсленд (1911 р.) були першими навчальними закладами, які запровадили кореспондентське навчання у вищих навчальних закладах. У колишньому Радянському Союзі, в тому числі в Україні, з кінця 1920-их років різновид такого навчання відомий під назвою заочне навчання.

У кінці 1960-х на початку 1970-х років на Заході почали застосовувати термін «викладання на відстані» (teaching at a distance), а потім «дистанційна освіта», «дистанційне навчання» (distance education, distance learning). У 1982 році термін «кореспондентська» був замінений на «дистанційна» у назві Міжнародної конференції з дистанційної освіти – International Conference of Distance Education (ICDE) у Ванкувері, Канада. Міжнародна Рада з кореспондентської освіти також змінила свою назву на Міжнародну Раду з дистанційної освіти. Важливим було також те, що термін «дистанційна освіта» з'явився в назвах європейських та американських журналів із цієї тематики, наприклад, Міжнародний журнал About Distance Education у 1974 р., журнал Відкритого університету Великобританії Teaching at a Distance у 1974 р. та інші.» [5, с. 95].

Погоджуємося з О.В. Собаєвою, яка визначає ДН «як різновид відкритого навчання з використанням комп'ютерних та телекомунікаційних засобів, що забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу останніх з матеріалами інформаційної мережі, більшість з яких підготовлена викладачами» [2, с. 7].

Системи освіти за кордоном, зокрема в США, західноєвропейських країнах, Японії, Росії, протягом останніх років широко використовують дистанційне навчання. Кожна країна має власні напрями впровадження дистанційної освіти. За спостереженнями О.В. Хмель, «в Японії дистанційне навчання в основному використовується з метою підвищення кваліфікації фахівців, для США характерним є створення віртуальних університетів, у яких навчаються студенти різного віку, та використання дистанційного навчання комерційними структурами для підвищення професійної компетентності спеціалістів. У Західній Європі створено єдиний навчальний простір з однаковими стандартами освіти, відкритим характером університетів та взаємною акредитацією університетів. У Росії дистанційне навчання розвивається на основі зарубіжного досвіду та впроваджується в практику завдяки створенню окремих центрів» [4, с. 1].

Як засвідчує дослідження П. Стефаненка, для моделі дистанційного навчання США характерні віртуальні університети, які використовують передові інформаційні, комп'ютерні й мережеві технології. Одним із найавторитетніших у галузі дистанційного навчання нині визнається Пенсільванський університет (Penn State University). У розвитку й фінансуванні дистанційного навчання у США значну роль відіграють комерційні структури, діяльність яких спрямовується на підвищення рівня кваліфікації своїх співробітників. Водночас у США не існує єдиної системи контролю дистанційної освіти, оскільки дистанційні курси пропонуються не тільки державними, але й приватними навчальними закладами [3, с. 2].

Потрібно зазначити, що дистанційне навчання в Україні не відповідає вимогам, які висувають до інформаційного суспільства. Для того, щоб система дистанційного навчання посіла гідне місце в системі освіти України, потрібно, передовсім, створити глобальну

комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал, є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, і комунікативним центром.

Особливостями дистанційної форми навчання порівняно з традиційною зазвичай вважають:

- 1) гнучкість;
- 2) паралельність;
- 3) модульний виклад навчального матеріалу;
- 4) асинхронність;
- 5) масовість;
- 6) рентабельність;
- 7) статус викладача;
- 8) статус студента.

Відзначимо головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність усім верствам населення;
- відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари;
- демократичний зв'язок «викладач – студент»;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології;
- індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації.

Серед переваг дистанційної освіти слід виділити використання кращих інноваційних засобів, форм та методів навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях та оволодіння інформаційною культурою, що сприяє підготовці фахівця нового інформаційного співтовариства [1].

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Уже багато зроблено для запровадження дистанційного навчання в Україні, проте слід збільшити кількість вищих навчальних закладів з дистанційною формою навчання та розширити спеціалізацію підготовки фахівців у цих закладах. Ефективному запровадженню ДН має сприяти об'єднання зусиль вишів України та використання закордонного досвіду з цієї проблеми для можливості створення єдиного інформаційно-навчального простору ВНЗ України.

Подальшу перспективу дослідження бачимо в аналізі вітчизняних курсів дистанційної освіти з української мови для студентів вишів, їхні особливості, переваги і недоліки.

Список використаної літератури

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К., 2000. – 12 с.
2. Собаєва О.В. Активізація пізнавальної діяльності студентів в умовах дистанційного навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 „Теорія навчання” / О.В. Собаєва. – Харків, 2001. – 16 с.
3. Стефаненко П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / П. В. Стефаненко. – Київ, 2002. – 37 с.
4. Хмель О.В. Дидактичні умови організації дистанційного навчання студентів фізико-математичних факультетів педагогічних університетів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 „Теорія навчання” / О.В. Хмель. – Київ, 2006. – 19 с.
5. Шуневич Б. Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання / Б. Шуневич // Вісник Нац. ун-ту "Львів. політ." – 2003. - № 490. – С. 95–104.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2012.

Е. А. Луценко. Внедрение дистанционного обучения в Украине.

Рассмотрено особенности внедрения дистанционного обучения в Украине. Проанализирован современный уровень развития дистанционного обучения в мире и выявлены особенности его развития в Украине. Определены особенности и ключевые

проблемы дистанционного обучения, и возможность создания в перспективе единого информационно-обучающего пространства ВУЗов Украины.

Ключевые слова: *дистанционное обучение, повышение квалификации, последипломное образование, инновационные методы обучения.*

Ye. Lutsenko. Introduction of Distance Learning in Ukraine.

The peculiarities of introduction of distance learning in Ukraine are considered. The current level of distance learning in the world is analyzed and the specific features of its development in Ukraine are identified. The peculiarities and key problems of distance learning are defined and the possibilities of its introduction in perspective of the single informative-teaching space of Ukrainian higher educational establishments are considered.

Keywords: *distance learning, training, postgraduate education, innovative teaching methods.*